

Minden nép számára fontos az eredetének kérdése, mi sem vagyunk ezzel másképp. Őseink történelméről, vándorlásáról számos elmélet látott napvilágot. Ezek közül az egyik az avarokkal való rokonság kérdését vetette fel, ám a László Gyula által képviselt teóriát sokáig elutasította a szakma, az elmúlt húsz évben pedig a gombamód szaporodó önjelölt kutatók is teljesen más irányban kutattak, egészen a legutóbbi időkig senki nem vette fel az avar-magyar kontinuitás vizsgálatának elejtett fonálát. Az elmúlt évek dunántúli régészeti eredményei azonban arra kényszerítettek bennünket, hogy újra áttekintsük az avarok történetét.

A HIRDI HOMOKBÁNYÁBAN FELLELT KÉSŐ AVAR KORI ÁTTÖRT, BRONZ KORONG ÉLETFÁ MOTÍVUMMAL, MELY NŐI TARSOLYOK DÍSZE VOLT

Rokonok a sötét középkorból: Az avarok nyomában

A longobárdok elvonulása után néhány évvel új keleti nagyhatalom szállta meg a Kárpát-medencét. A Belső-Ázsiából származó, türk és bolgár népelemeket is magába olvasztó avarok Baján kagán vezetésével 568-ban vették birtokba a területet. Az első évtizedek aktív Bizánc elleni háborúkkal teltek, amelynek eredményeképp felmorzsolták a balkáni védővonalat, és a szláv törzsek akadálytalanul költözhetek át ezekre a vidékekre. A keresztény kútfőkből ezen harcok miatt a hunokkal azonosították őket, a 19. században megszülető magyar polgári történetírás pedig nomádokként írta le őket. A régészeti kutatások azonban erre később rációfoltak, a több ezer feltárt avar kori sír alig néhány százalékában találtak lovasmetekézést, a Tolna megyei Cikó több mint félezer sírjából hat darab ilyenre leltek. A fegyverek hiánya szintén arra utal, hogy az avarság rendkívül tagolt társadalmi szervezetben élt, és inkább letelepült életmódot folytatott.

A Baranya és Tolna megyében végzett ásatások alapján egyre inkább úgy tűnik, hogy a pásztor, földműves és kézműves foglalkozást folytató avarok életét egy szűk katonai elit irányította, róluk szólnak a források, hasonlóan a háromszáz évvel későbbi magyarokhoz, akik közül szintén csak egy hányaduk vett részt a kalandozásokban. Az M6-os autópálya építése során feltárt 19 darab avar vaskohóban évente több mázsa vasat olvasztottak lószerszámokhoz és fegyverekhez, ez, valamint kerá-

mia használati tárgyaik ugyancsak egy fejlett kultúrával bíró népességre utalnak.

Baranyában és Tolnában már a 6. század végén nagy számban telepedtek le avarok. Szebény, Mohács, Ellend, Babarc különösen gazdag avar emlékekben, de Pécs környékén is nagy számban kerültek elő értékes mellékleteket tartalmazó sírok. Talán a romanizált lakosság továbbélése miatt sem költöztek be az antik Sopianae falai közé, de a Tiborc utcában, Kertvárosban, Hirden és az Alsómakár-dűlőben népes településeken éltek. Az utóbbi helyszín különösen izgalmas, ahol 1999-ben bukkantak avar kori sírokra. A leletmentést Gábor Olivér végezte, az 1. sírban talált bizánci érem bemutatása Nagy Erzsébetnek köszönhető. A 21-26 év közötti férfi mára elporladt tarsolyából Mauritius Tiberius bizánci császár egy, a 6. század végén készült aranypénze került elő, amit a legtöbb éremtől eltérően nem fúrtak át, tehát értékékként és nem Charon obulusként helyeztek a

KÜRTÖS VÉGŰ AVAR KARKÖTŐ

holttest mellé. Ez alapján nem zárható ki a Bizánccal való kereskedelmi kapcsolat kialakulása sem, sőt, a női ékszerek zöme, például a gömbfülbevalók és a trombita alakra szélesedő ezüst karperecek is bizánci eredetűek.

Az avarok vallásosságáról, hitéről kevés adatunk van. Az azonban elgondolkodtató, hogy Závodon egy görög feliratos bronz mellkereszt került elő a korai időszakból, az avarokkal együtt élő romanizált lakosságra jellemző korongos fibulákon pedig szép számmal szerepelnek keresztény motívumok. Ezek alapján bizvást kijelenthetjük, hogy az avarok ismerték a keresztény vallást, és kitapintható a körükben a jelenléte.

A magyar-avar rokonság kérdésében az egyik legfőbb talányt a griffesindás övcsatok jelentik. Ez a jellemző viselet 670 után terjed el a Kárpát-medencében, László Gyula szerint magyar, más feltételezések szerint bolgár-onogur betelepülésnek köszönhetően. Előbbit erősíti, hogy a honfoglaló magyarok ugyanoda temetkeztek, mint avar elődeik, ez pedig egyáltalán nem volt szokás a korszakban. Szintén új eredménynek számít annak bizonyítása, hogy az avarok a 9. században is itt éltek, nem széledtek szét a frank támadás után. Ezek után már az avar-magyar rokonság ellenzőinek kell bizonyítani, hogy miért nem háborúztak honfoglaló eleink az avarokkal, miközben birtokba vették az új hazát.

LEJEGYEZTE: DR. VARGA SZABOLCS

FOTÓK: JANUS PANNONIUS MÚZEUM

KIÖNTÖCSÖVES EDÉNY (SÁRGA DÍSZKERÁMIA) A KERTVÁROSI FELTÁRÁSOK SORÁN KERÜLT NAPVILÁGRA